

PĚT PROCENT Z VÝNOSŮ Z EMISNÍHO OBCHODOVÁNÍ NA FINANCOVÁNÍ KLIMATICKÝCH PROJEKTŮ V RÁMCI ČESKÉ ZAHRA NIČNÍ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE - PŘÍNOSY PRO ČESKOU REPUBLIKU

Během let 2013 až 2020 získá česká vláda z prodeje povolenek podnikům zahrnutým do evropského systému obchodování s emisemi mimořádné výnosy ve výši od cca 78 do 187¹ miliard Kč. Podle evropské směrnice 2009/29/ES² by minimálně 50 % z těchto prostředků mělo být využito na klimatická opatření - a to jak v ČR, tak v rozvojových zemích. Některé státy, jako např. Německo nebo Slovinsko, se již rozhodly, že část výnosů z emisního obchodování využijí na rozvojové účely. Obdobný návrh se také diskutuje na několika českých resortech. Tento text představuje a shrnuje hlavní argumenty nevládních organizací Glopolis a Centrum pro dopravu a energetiku k možnosti použít 5 % prostředků z prodeje emisních povolenek pro financování projektů v rámci české zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS) zaměřených na adaptační opatření a snižování emisí v chudých zemích.

I. VÝCHOZÍ SITUACE

ČR je zodpovědná za cca 0,9 %³ celosvětových historických emisí oxidu uhličitého (pro srovnání je to více než třeba Brazílie či Indonésie), tedy dílem i za negativní dopady klimatických změn v rozvojových zemích, kde dlouhotrvající sucha či extrémní srážky reálně způsobují značné škody na majetku i životech.

Vyspělé země (včetně ČR) se proto na klimatické konferenci OSN v Cancúnu (v prosinci 2010) dohodly, že budou každoročně poskytovat nové a dodatečné finanční prostředky na adaptační a mitigační opatření v rozvojových zemích. Výše příspěvků má postupně narůstat na hodnotu 100 mld. USD ročně v roce 2020. Celkové náklady mají být hrazeny z veřejných, soukromých a inovativních zdrojů (také např. z uhlíkového trhu). O klíči, který určí výši příspěvku konkrétní země, se stále vyjednává. Nicméně, podle Indexu odpovědnosti a schopnosti (RCI – Responsibility and Capacity Index)⁴ je spravedlivý podíl České republiky na globálních klimatických nákladech 0,52 %. Při globálním příspěvku 10 mld USD činí tento podíl necelou 1 miliardou Kč, při příspěvku 100 mld USD by český roční příspěvek měl představovat cca 9 mld Kč.

¹ Toto rozmezí je, vzhledem k nejasné ceně povolenek, velmi široké. Nižší hodnota počítá se současnou cenou za povolenku 7 EUR, vyšší hodnota s cenou 27 EUR.

² Novelizující směrnici 2003/87/ES.

³ Zdroj: World Resource Institute.

⁴ Index je funkcí, která kombinuje míru schopnosti a odpovědnosti států přispívat na klimatické financování, které jsou vyjádřeny pomocí příjmu obyvatel nad rozvojovým prahem (7500 USD/osoba/rok) a kumulativními emisemi od roku 1990. Baer, P.; Athanasiou, T.; Kartha, S.; Kemp-Benedict, E. (2008). The Greenhouse Development Rights Framework. Dostupné z <http://gdrights.org/wp-content/uploads/2009/01/thehdrsframework.pdf>.

Je těžké si představit, kde by ČR za stávající rozpočtové situace mohla v nejbližších letech najít prostředky na mezinárodní závazky v podobném rozsahu, pokud nebudou využity také výnosy z obchodování s emisními povolenkami.

II. PROČ VÝNOSY VYUŽÍT NA PROJEKTY V ROZVOJOVÝCH ZEMÍCH

1. globální energetická transformace

Financování klimatických opatření v rozvojových, zejména těch nejchudších zemích se týká nejen zvládnání dopadů změn klimatu (adaptačních opatření), ale také energetické, zemědělské a průmyslové transformace jejich ekonomik. Z větší globální stability, prosperity a energetické bezpečnosti, které pochopitelně závisí ještě na mnoha dalších faktorech, však budou v širším slova smyslu profitovat i ostatní země, včetně ČR. Financování klimatických opatření je důležité chápat jako kompenzaci za škody způsobené dosavadními emisemi skleníkových plynů, ale také jako hmatatelný příspěvek ke globální klimatické dohodě, která je zásadním krokem ke skutečně účinné globální energetické transformaci, jenž povede k radikálnímu snížení produkce emisí skleníkových plynů a rozšíření energetické nezávislosti.

2. posílení české ekonomiky i pracovních míst

Podle studie konzultační firmy PWC pro britskou vládu⁵ je bilaterální spolupráce v oblasti změn klimatu mnohem efektivnější než multilaterální. Navrhujeme proto, aby klimatická opatření ČR financovaná z výnosů z emisního obchodování byla realizována především na bilaterální bázi přímo českými firmami a nevládními organizacemi. Bude to navíc mít pozitivní dopad jak na prosperitu českých firem na nových trzích, tak na vytváření nových pracovních míst pro občany ČR.

V roce 2011 bylo v rámci ZRS na bilaterální klimatické projekty vynaloženo téměř 105 mil. Kč, a to jak na mitigační (zejména energetické), tak na adaptační projekty (viz tabulka v příloze). Řada českých firem a nevládních organizací si díky těmto projektům vybuodovala v partnerských zemích velmi dobrou pověst a získala cenné know-how.

3. rozvoj perspektivního odvětví

Státní poptávka po zelených technologiích či službách, bez ohledu na to, zda budou konzumovány v ČR či v Etiopii, navíc přispívá k posílení perspektivního odvětví české ekonomiky a českého exportu. Globální poptávka po nízkouhlíkových a udržitelných technologiích, jak naznačují současné trendy, bude i v budoucnu nadále růst. Pokud se české subjekty v této první fázi energetické transformace prosadí, zvyšují se šance na konkurenční náskok i v tržním prostředí.

Kromě toho výnosy z takových veřejných investic nemusejí být pouze ekonomické. Je tu potenciál přispět k dlouhodobějšímu rozvoji znalostní ekonomiky (např. vývoj a výzkum čistých technologií) zaměřené i na zvyšování kvality života (zdravější životní prostředí, a tudíž

⁵ PricewaterhouseCoopers. 2011. Funding for forests: UK government support for REDD+. Dostupné z <http://www.forestsclimatechange.org/fileadmin/downloads/weekly-reading/PwC-FinalREDD%2B%20Report-May11.pdf>

nižší náklady na zdravotnictví) a zvyšování energetické bezpečnosti ČR (přenos či využití podobných technologií z mezinárodního i na domácí trh).

4. navázání dlouhodobé komerční spolupráce

České firmy, které skrze ZRS v chudších zemích realizují dotované projekty, mají v budoucnu výrazně vyšší šanci navázat úspěšnou dlouhodobou spoluprací a pokračovat s projekty na čistě komerční bázi. Takových úspěšných příkladů je z uplynulých let několik (například biomasová teplárna v bosenské obci Nemila či rozvoj efektivních kotlů v Moldavsku - viz tabulka v příloze). Pomocí prostředků z výnosů tak může vláda nejen podpořit dobré jméno ČR v zahraničí a ekonomiku v době ekonomického zpomalení, ale i přispět ke snížení závislosti na evropských exportech: zesílit podporu českým exportním firmám v jejich snaze dostat se na perspektivní nové zahraniční trhy na Jihu a Východě.

5. naplnění závazků rozvojové spolupráce

Ačkoliv řada nevládních organizací (ale také vlád rozvojových zemí) stále trvá na tom, aby klimatické finance pro rozvojové země byly "novými a dodatečnými prostředky" nad rámec poskytované rozvojové pomoci, reálně dochází ke dvojímu vykazování jedné peněz jak pro účely UNFCCC, tak pro zahraniční rozvojovou spolupráci (ZRS). Česká republika dlouhodobě neplní závazky v oblasti kvantity ZRS a podle střednědobých výhledů a vzhledem k současné nepříliš pozitivní situaci v Eurozóně těžko očekávat, že se bude česká ZRS navyšovat. Využití i malého podílu výnosů by tak mohlo ČR přiblížit k plnění mezinárodních závazků, aniž bychom museli prohlubovat schodek českého rozpočtu.

II. JAKÝM ZPŮSOBEM PROSTŘEDKY ADMINISTROVAT

Důležitou otázkou je, jaké instituce by měly prostředky z výnosů na účely rozvojové spolupráce spravovat. V ČR bohužel neexistuje žádný „klimatický fond“⁶, do kterého by mohly být výnosy přímo převedeny. Nejsnazší cestou se tedy jeví zakotvit v novém zákoně o emisním obchodování, že konkrétní podíl (5 %) z výnosů bude rozpočtově vázaný na Ministerstvo zahraničních věcí s účelovým určením pro projekty Zahraniční rozvojové spolupráce v oblasti klimatických opatření. Prostředky by pak spravovala Česká rozvojová agentura.

WIN-WIN ŘEŠENÍ (SHRnutí)

Využití alespoň části výnosů z povolenek k dlouhodobému financování klimatických opatření v rozvojových zemích může přispět k širší energetické ale i (globální migrační, zdravotní či ekonomické stabilitě a tudíž i) další bezpečnosti ČR, symbolicky napomoci pokroku v globálních klimatických jednáních a dovolí jednak se připravit na plnění očekávaného podílu ČR v rámci mezinárodního závazku z Cancúnu, jednak navýšit objem ZRS, tedy přiblížit se splnění dalšího mezinárodního závazku. Zároveň tím nedojde ke

⁶ Tak jako například v Německu či Slovinsku.

zvýšení schodku státního rozpočtu ČR či významnému úbytku dodatečných zdrojů pro financování domácí energetické transformace. Naopak toto malé procento nabídne dodatečná pracovní místa a napomůže rozvoji perspektivních sektorů české ekonomiky a žádoucí diversifikaci českého exportu.

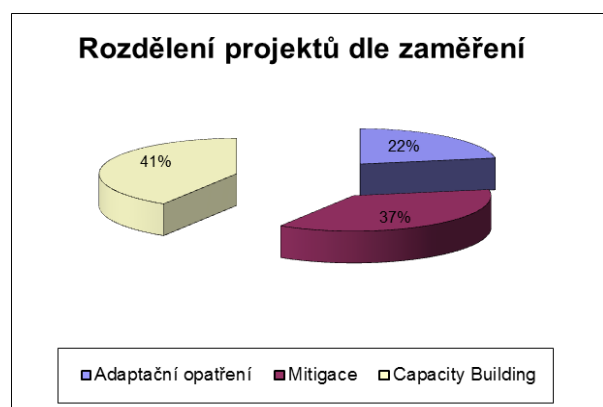
PŘÍLOHA

Tabulka: Klimatické projekty realizované v rámci bilaterální Zahraniční rozvojové spolupráce

Země	Název projektu	Maximální výše celkového rozpočtu projektu v Kč	Realizace v letech	Realizátor
Angola	Podpora středního zemědělského školství	24 000 000	2009-2011	ČRA/dodavatelé ČZU - ITS
Bosna a Hercegovina	Využití obnovitelných zdrojů energie pro systém CZT v obci Nemila, Bosna a Hercegovina	37 000 000	2011-2013	MEVOS
Etiopie	Ochrana půdy a omezování negativních vlivů zemědělství + Hospodaření s vodními zdroji, jejich ochrana a rozvoj ve venkovských oblastech.	12 600 000	2010-2012	MZLU
Etiopie	Rozvoj kapacit v oblasti inženýrské geologie a hydrogeologie	6 900 000	2010-2012	Aquatest, a.s.
Etiopie	Zajištění přístupu k pitné vodě v oblasti Sidama	22 500 000	2011-2013	
Etiopie	Udržitelné nakládání s přírodními zdroji a podpora obživy drobných zemědělců v Etiopii	22 000 000	2011-2013	ČvT, Charita
Etiopie	Ochrana půdy a podpora drobných zemědělců včetně zemědělského vzdělávání	21 500 000	2011-2013	
Gruzie	Zvýšení připravenosti na extrémnější projevy počasí	14 000 000	2011-2013	
Gruzie	Obnovitelné zdroje energie pro chráněné území – Gruzie, Thuško	6 500 000	2011-2013	
Kambodža	Rozvoj tržního odvětví s bioplynárnami pro zajištění udržitelných zdrojů energie v Kambodži (ROBI)	14 000 000	2011-2013	ČvT
Moldavsko	Obnova monitorovací staniční sítě v povodí řeky Prut - modernizace informačního systému protipovodňové ochrany		2010-2012	Aquatest a.s.

Mongolsko	Dodávky pitné vody do provincie Orchon (rozšíření vodních zdrojů v provincii Orchon)		2010-2012	Geomin družstvo
Mongolsko	Rozvoj institucionalizovaného odborného zemědělského poradenství v pouštním regionu Gobi	10 098 357	2011-2012	ČvT
Mongolsko	Modernizace velínu a zařízení měření a regulace chemické úpravy vody pro elektrárnu č. 4 v Ulánbátaru	47 000 000	2011-2013	
Mongolsko	ZMR - Chovsgol - Management vodních zdrojů	9 500 000	2011-2012	
Palestina	Národní systém řízení a rozvoje vodního hospodářství	16 500 000	2011-2013	
Palestina	Školící a provozní středisko pro fotovoltaické aplikace: Navigační projekt	19 000 000	2011-2013	
Palestina	Modernizace kapilárního systému zavlažování využitím obnovitelných zdrojů	7 500 000	2011-2013	
Palestina	Mapování elektrifikace venkova pro cca 60 vesnic na Západním břehu		2011	IPCRI
Vietnam	Obnovitelné zdroje energie pro venkovské oblasti provincie Thua-Thien Hue	9 000 000	2011-2013	ČZU

Zdroj: Česká rozvojová agentura

Pozn.: s využitím Rio Markers.